

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра фізичної географії геоморфології та палеогеографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

31 серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Дидактика викладання фізичної географії»

Обов'язкова

Освітньо-професійна програма ОП «Середня освіта (Географія)»

Спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)

Галузь знань 01 Освіта

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Факультет Географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Дидактика викладання фізичної географії**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія» за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 6 від 31 травня 2021 року)

Розробники: *Галина КОВБІНЬКА, к. геогр. н., асистент*

Викладач (чі), що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Галина КОВБІНЬКА, к. геогр. н., асистент

Погоджено з гарантом ОП **Галиною КОВБІНЬКОЮ**

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії *протокол № 1 від “31” серпня 2026 року*

Завідувач кафедри **Дарія ХОЛЯВЧУК**

Схвалено методичною радою інституту / факультету
протокол № 1 від “31” серпня 2026 року

Голова методичної ради інституту / факультету **Наталя АНДРУСЯК**

Мета навчальної дисципліни Дидактика викладання фізичної географії – дисципліна, присвячена поступальному систематизованому розгляду теоретично обґрунтованих організаційно-прикладних аспектів дидактики викладання фізичної географії. Метою дисципліни є формування у студентів розуміння методологічних засад дидактики фізичної географії загальноосвітньої школи та розвиток їхнього творчого методично-прикладного мислення, навчити студентів здійснювати науково-обґрунтовану розробку й експериментальну перевірку; - вільно виконувати певні головні функції стосовно навчально-пізнавальної діяльності учнів у царині фізичної географії; - структурувати компоненти новітніх технологій навчання фізичної географії.

Результати навчання

Програмні результати навчання на основі освітньої програми:

ПРН 02. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання.

ПРН 04. Використовувати усно і письмово грамотну державну та іноземну мови у професійній діяльності.

ПРН 06. Здатність зрозуміло доносити висновки, знання та їх обґрунтування до слухачів користуючись основними поняттями та термінами професійно-орієнтованих дисциплін.

ПРН 09. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні проекти.

ПРН 10. Застосовувати в професійній діяльності сучасні дидактичні й методичні засади викладання навчальних дисциплін та обирати технології та методики в освітньому процесі.

ПРН 14. Вміти застосовувати професійно природничо-наукові знання і практичні уміння й навички дисциплін фізико та суспільно-географічно циклу у педагогічній діяльності.

Загальні компетентності

ЗК 02. Здатність працювати в команді та спілкуватись з представниками інших професійних груп, міжособистісно взаємодіяти.

ЗК 04. Здатність до прийняття обґрунтованих рішень та відповідального ставлення до обов'язків.

ЗК 07. Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово, включно із здатністю спілкуватися у сфері професійної діяльності.

ЗК 08. Здатність спілкуватися іноземною мовою, використовувати у професійній діяльності

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, зокрема, в процесі виявлення та оцінки педагогічних проблем, прийняття рішень щодо їх усунення.

ЗК 11. Здатність до самостійного вивчення нових методів, форм роботи, використання новітніх педагогічних технологій у практичній діяльності та підвищення професійної майстерності.

ЗК 14. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність до творчого пошуку, ефективного розв'язання освітніх проблем нестандартними способами.

Фахові компетентності спеціальності

ФК 02. Здатність здійснювати професійну діяльність із дотриманням вимог чинного законодавства та внутрішніх нормативних документів закладу освіти.

ФК 03. Здатність добирати та використовувати сучасні й ефективні методики та технології навчання.

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичних	семінарських	лабораторних	самостійна робота	індивідуальні завдання	

Денна	4	7	4	120	30		30		60		іспит
Заочна	4	7	4	120	8		8		104		іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма							заочна форма				
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекц.	практ.	сем	інд.	ссам		лекц.	практ.	сем	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи викладання дидактики												
Тема 1. Вступ до «Дидактики викладання фізичної географії»		3		3		6	10,5	0,5				10
Тема 2. Історія розвитку шкільної географії та її дидактики		3		3		6	12	1		1		10
Тема 3. Формування предметних географічних компетенцій учнів на уроках фізичної географії		3		3		6	12	1		1		10
Тема 4. Засоби навчання фізичної географії та комп'ютеризація		3		3		6	12	1		1		10
Тема 5. Дидактичні принципи навчання фізичної географії		3		3		6	12	1		1		10
Разом за ЗМ1	60	15		15		30	58,5	4,5		4		50
Змістовний модуль 2. Технології, методи і форми навчання географічних дисциплін												
Тема 1 Форми організації навчального процесу на уроках		3		3		6	11,5	0,5		1		11

фізичної географії												
Тема 2 Контроль і корекція навчальних досягнень учнів на уроках фізичної географії		3		3		6	11,5	0,5		1		11
Тема 3 Моделі та технології на уроках фізичної географії		3		3		6	12	1,0		1		11
Тема 4 Компетентнісно-зорієнтоване навчання фізичної географії		3		3		6	12	1,0		1		11
Тема 5 Методи навчання фізичної географії		3		3		6	12	0,5		1		10
Разом за ЗМ2	60	15		15		30	61,6	3,5		4		54
Усього годин	120	30		15		60	120	8		8		104

Тематика лекційних занять з переліком питань

Лекція 1. Вступ до «Дидактики викладання фізичної географії»

1. Визначення та предмет дидактики фізичної географії.
2. Місце дидактики фізичної географії в системі педагогічних наук.
3. Особливості викладання фізичної географії в школі.
4. Основні цілі та завдання курсу.
5. Ознайомлення з методами та формами викладання.
6. Обговорення очікувань та питань слухачів.

Лекція 2. Історія розвитку шкільної географії та її дидактики

1. Історичні етапи становлення шкільної географії.
2. Вплив наукових відкриттів на зміст навчання.
3. Розвиток методики викладання географії у XX – XXI століттях.
4. Роль дидактики у формуванні сучасних підходів до викладання фізичної географії.
5. Основні зміни в навчальних програмах та підручниках.
6. Перспективи розвитку дидактики фізичної географії.

Лекція 3. Формування предметних географічних компетенцій учнів на уроках фізичної географії

1. Поняття компетентності в географічній освіті.
2. Основні предметні компетенції з фізичної географії.
3. Методи та прийоми формування компетенцій у учнів.

4. Використання інтерактивних методів (проекти, дослідження, проблемне навчання).

5. Оцінювання рівня сформованості компетенцій.

Лекція 4. Засоби навчання фізичної географії та комп'ютеризація

1. Традиційні засоби навчання (картографічний матеріал, моделі, демонстрації).

2. Роль комп'ютерних технологій у викладанні фізичної географії.

3. Використання геоінформаційних систем (ГІС) і цифрових карт.

4. Віртуальні лабораторії та симуляції.

5. Інтерактивні навчальні платформи та мультимедійні засоби.

6. Переваги і виклики комп'ютеризації в навчальному процесі.

Лекція 5. Дидактичні принципи навчання фізичної географії

1. Сутність дидактичних принципів навчання та їх значення у викладанні фізичної географії.

2. Принцип науковості, систематичності та послідовності навчання.

3. Принцип доступності та свідомості й активності учнів.

4. Принцип наочності та його реалізація у навчанні фізичної географії.

5. Принцип зв'язку теорії з практикою та принцип міцності знань.

6. Екологічна спрямованість і комплексна реалізація дидактичних принципів на уроках фізичної географії.

Лекція 6. Форми організації навчального процесу на уроках фізичної географії

1. Основні форми організації навчання: фронтальна, групова, індивідуальна.

2. Особливості застосування кожної форми на уроках фізичної географії.

3. Активні методи навчання (дискусії, рольові ігри, мозковий штурм).

4. Інтеграція проектної діяльності в уроки фізичної географії.

5. Організація позакласної роботи як доповнення до уроків.

Лекція 7. Контроль і корекція навчальних досягнень учнів на уроках фізичної географії

1. Цілі контролю та оцінювання навчальних досягнень.

2. Форми контролю: усний, письмовий, практичний.

3. Методи формувального та підсумкового оцінювання.

4. Використання портфоліо, самооцінки та взаємооцінки.

5. Корекційні заходи для підвищення результативності навчання.

Лекція 8. Моделі та технології на уроках фізичної географії

1. Поняття дидактичної моделі та технології.

2. Традиційні і сучасні моделі навчання (наприклад, проблемне навчання, дослідницька модель).

3. Технології інтерактивного навчання (кооперативне навчання, кейс-метод).

4. Використання мультимедійних та цифрових технологій.

5. Створення навчальних проєктів як технологія навчання.

6. Практичні кейси застосування технологій.

Лекція 9. Компетентнісно-зорієнтоване навчання фізичної географії

1. Сутність компетентнісного підходу у географічній освіті.

2. Формування ключових і предметних компетенцій.

3. Планування уроків з урахуванням компетентнісних результатів.

4. Методи і прийоми компетентнісно-зорієнтованого навчання.

5. Роль самостійної та проектної роботи.

6. Оцінювання компетентностей та їх розвиток.

Лекція 10. Методи навчання фізичної географії

1. Поняття, сутність і класифікація методів навчання фізичної географії.

2. Словесні та наочні методи навчання фізичної географії.

3. Практичні методи навчання фізичної географії.

4. Проблемні, дослідницькі та інтерактивні методи навчання.

5. Сучасні цифрові методи та технології у навчанні фізичної географії.

Теми практичних занять з переліком завдань

	Назва теми
1	Аналіз програми з фізичної географії у школі Ознайомитися з чинною державною програмою НУШ (5–9 класи) або старої школи (10–11 кл.) з фізичної географії. Визначити основні навчальні цілі і очікувані результати. Скласти таблицю порівняння змісту фізичної географії для різних класів. Визначити місце курсу у формуванні ключових компетентностей.
2	Розробка глосарію основних дидактичних понять Підготувати глосарій із 20 ключових термінів з дидактики географії. Дати приклади застосування кожного терміна на уроці. Оформити глосарій у вигляді міні-словника або постера.
3	Практичне заняття 3. Визначення та формування географічних компетентностей Проаналізувати приклади завдань, що розвивають географічну компетентність (карта, діаграми, графіки). Скласти приклади навчальних завдань до теми «Атмосфера», що формують: а) просторову уяву, б) екологічну свідомість, в) критичне мислення.
4	Огляд засобів навчання фізичної географії Дослідити види засобів навчання: натуральні, зображальні, технічні, цифрові. Підготувати огляд 3 сучасних цифрових платформ або онлайн-ресурсів (наприклад: Google Earth, LearningApps, Kahoot). Розробити план уроку з використанням одного з цифрових засобів.
5	Аналіз форм організації навчання Проаналізувати ефективність різних форм (фронтальна, групова, індивідуальна, парна, дистанційна). Розробити сценарій фрагменту уроку з елементами групової та індивідуальної роботи. Підготувати таблицю: «Форма – Мета – Приклад застосування».
6	Створення завдань для контролю знань учнів Скласти тест (5–7 завдань різних типів) на тему «Гідросфера». Розробити завдання для формувального оцінювання (описове, самооцінка, взаємооцінка). Запропонувати приклади завдань з використанням онлайн-ресурсів (Google Forms, Classtime, Quizizz).

Самостійна робота по дисципліні

При вивченні дисципліни самостійна робота студентів спрямована на поглиблення, ґрунтовне освоєння навчальної програми з неї, а також розширення, отримання додаткових знань, які, зокрема, дозволяють поглибити уяви про зв'язки з іншими дисциплінами, професійне, практичне застосування знань.

Для забезпечення самостійної роботи студентів використовуються електронні версії дисциплін, електронні та класичні бібліотеки, інтернет-ресурси тощо.

Для вивчення курсу «Дидактика викладання фізичної географії» рекомендується використовувати електронний курс, розміщений на сайті ЧНУ імені Юрія Федьковича, а також ресурси бібліотеки ЧНУ.

При вивченні даної дисципліни рекомендується використовувати наступні види самостійної роботи студентів:

- аудиторну (під час проведення практичних занять);
- самостійні позааудиторні заняття студентів;
- участь у конференціях, конкурсах, олімпіадах, семінарах.

Контроль за виконанням самостійної роботи студентів проводиться наступними шляхами: усне опитування, тестування, перевірка і захист практичних робіт, перевірка і захист рефератів, есе тощо

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми і завдання	Завдання для самостійної роботи і форми контролю	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи викладання дидактики			
1	Лекція 1. Вступ до «Дидактики викладання фізичної географії»	<ol style="list-style-type: none"> Ознайомитися з програмою шкільного курсу фізичної географії та зробити її короткий огляд. Скласти глосарій із 10 базових термінів дидактики фізичної географії. Порівняти загальну дидактику та дидактику фізичної географії (таблиця). <p>Форма контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> Перевірка глосарію та таблиці. Усне фронтальне опитування або короткий тест. 	4
2	Лекція 2. Історія розвитку шкільної географії та її дидактики	<ol style="list-style-type: none"> Скласти хронологічну таблицю розвитку географічної освіти в Україні. Проаналізувати зміни підходів до викладання фізичної географії в 20–21 ст. Написати есе на тему: «<i>Значення історії шкільної географії для сучасного вчителя</i>». <p>Форма контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> Захист есе / перевірка хронологічної таблиці. Міні-дискусія або індивідуальне опитування. 	8
3	Лекція 3. Формування предметних географічних компетенцій учнів на уроках фізичної географії	<ol style="list-style-type: none"> Опрацювати модель географічної компетентності учнів (за програмою НУШ). Навести приклади завдань, які розвивають ключові компетентності (4–5 прикладів). Підготувати схему компетентнісного підходу до навчання фізичної географії. <p>Форма контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> Перевірка прикладів завдань і схеми. Тест з термінології (компетентність, навичка, результат). 	8
4	Лекція 4. Засоби навчання фізичної географії та комп'ютеризація	<ol style="list-style-type: none"> Скласти таблицю сучасних засобів навчання з прикладами їх застосування. Порівняти можливості використання Google Earth і Google Maps у викладанні. Підготувати коротку презентацію: «<i>Цифрові інструменти вчителя географії</i>». <p>Форма контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> Демонстрація презентації. Усне опитування або тест на платформі. 	10
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти викладання дидактики			
5	Лекція 5. Форми організації навчального процесу на уроках фізичної географії	<ol style="list-style-type: none"> Проаналізувати переваги різних форм навчання (фронтальна, групова, індивідуальна). Підготувати приклад структури уроку з використанням змішаного навчання. Запропонувати фрагмент диференційованого завдання для учнів. <p>Форма контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> Захист розробленого фрагменту. 	4

		<ul style="list-style-type: none"> Оцінювання структури уроку за критеріями. 	
6	Лекція 6. Контроль і корекція навчальних досягнень учнів на уроках фізичної географії	<ol style="list-style-type: none"> Ознайомитись з видами контролю (вхідний, поточний, підсумковий) та подати у вигляді схеми. Скласти приклад діагностичної контрольної роботи з теми «Клімат». Проаналізувати один приклад формульовального оцінювання у географії. Форма контролю: <ul style="list-style-type: none"> Перевірка схеми та контрольної роботи. Онлайн-вікторина / тестування. 	8
7	Лекція 7. Моделі та технології на уроках фізичної географії	<ol style="list-style-type: none"> Підготувати порівняльну таблицю сучасних освітніх технологій (проектна, кейс-метод, STEM, тощо). Розробити фрагмент уроку із використанням обраної технології. Написати аналітичну записку: «Яку технологію я використаю на уроці про гідросферу і чому?» Форма контролю: <ul style="list-style-type: none"> Захист фрагмента уроку. Обговорення в малих групах. 	8
8	Лекція 8. Компетентнісно-зорієнтоване навчання фізичної географії	<ol style="list-style-type: none"> Описати приклад реалізації компетентнісного підходу на уроці фізичної географії. Створити міні-кейс для розвитку просторової уяви. Розробити SMART-цілі до уроку на тему «Зовнішні оболонки Землі». Форма контролю: <ul style="list-style-type: none"> Захист SMART-цілей та кейсу. Письмове опитування або міні-тест. 	10

Результати виконаних завдань, передбачених для самостійної роботи здобувача, враховуються в процесі поточного та підсумкового контролю

Методи навчання

Під час викладання курсу «Дидактика викладання фізичної географії» залучається низка освітніх технологій, зокрема, інформаційно-комп'ютерні технології, інтерактивні заняття (заняття дискусійна група, заняття з навчанням одних студентів іншими), інтегровані заняття.

Під час вивчення курсу «Дидактика викладання фізичної географії» доцільно використовувати наступні методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- словесні (лекція, бесіда з елементами дискусії, розповідь, пояснення) для проведення лекційних занять;
- наочні методи здебільшого використовуються для проведення практичних робіт, серед яких найпоширеніші такі: демонстрація, графічні методи, презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо;
- метод аналізу конкретних надзвичайних ситуацій;
- практичні заняття;
- навчально-рольова дискусія;
- проектний метод;
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (курси-ресурси, мультимедійні, дистанційні, web-конференції та вебіари тощо).

Методи формування знань студентів: розповідь, пояснення, ілюстрація, проблемний виклад, частково-пошукові та дослідницькі методи, презентації, бесіди і дискусії, спрямовані на активізацію і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Методи

формування практичних умінь і навичок: робота з контурними картами, атласами, розробка схем, таблиць, складання словника, аналіз джерельної бази, практичне виконання вправ.

Система контролю та оцінювання

Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких форм і засобів діагностики, як оцінювання практичних і самостійних робіт, тестування, оцінювання індивідуальних завдань, письмове й усне опитування.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни, за умови, що кожна тема повинна бути здана хоча би на мінімальну оцінку. Роботи, які здаються не вчасно без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання рубіжних контролів (модулів) відбувається за дозволом лектора за наявності документів, що підтверджують поважні причини. Студенти повинні всі роботи виконувати самостійно, без допомоги сторонніх осіб чи використання заборонених джерел (в тому числі різних девайсів). При дистанційному навчанні або онлайн-тестах заборонено користуватися матеріалами, які не передбачені правилами проведення оцінювання (наприклад, пошуковими системами, готовими відповідями тощо). У випадку виявлення таких порушень роботи не оцінюватимуться, а результати анулюються.

Відвідування занять (як лекційних, так і практичних) є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, академічна мобільність) навчання може відвідуватись індивідуально у формі онлайн при попередженні викладача.

Облік успішності за формами поточного контролю знань за модулями в межах академічних груп проводиться за такими видами роботи студента:

- комп'ютерне тестування,
- письмове визначення основних понять,
- контрольні роботи, самостійні роботи,
- виконання усіх практичних робіт.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

При вивченні дисципліни «Дидактика викладання фізичної географії» рекомендується використовувати такі методи і форми контролю:

1. Для контролю засвоєння лекційного матеріалу: письмові модульні контрольні роботи; поточне тестування; оцінка за індивідуальне навчальне завдання; підсумковий екзамен.

2. Для контролю і оцінювання практичних робіт: практична перевірка і оцінювання кожної практичної роботи.

3. Додатково: звіти, реферати, проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; поточний та підсумковий тестовий контроль.

З навчальної дисципліни навчальним планом передбачена форма контролю – **тестовий іспит**.

Електронний контроль виконання завдань з курсу «Дидактика викладання фізичної географії» представлений на електронній платформі <https://moodle.chnu.edu.ua>

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання

конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться задля оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни впродовж семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (іспиту).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 балів;

Студент, який набрав впродовж нормативного терміну вивчення дисципліни 50 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати залік і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати залік заради підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 35 балів, він не допускається до складання заліку.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається іспит, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (іспиту) – до 40 балів. Відповідно до вимог Болонської угоди проводиться місцева (національна) шкала визначення оцінок і шкала ECTS. Для їх порівняння використовується вищенаведена таблиця.

Студент, який не отримав позитивні оцінки за підсумками роботи над кожним модулем, вважається не атестованим та не допускається до складання іспиту. Допущеним до складання іспиту студент може бути лише у разі відпрацювання всього матеріалу, передбаченого навчальним планом у повному обсязі, або тієї частини навчального матеріалу, за який отримано незадовільну оцінку, або за яким він не атестований

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Кількіст ь балів (залік)	Сумарн а к-ть балів					
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2											
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5						40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6							

Критерії

Рейтингова оцінка з дисципліни	Оцінювання в системі ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90-100	A	5 (відмінно) зараховано	Ставиться у випадках, коли студент має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати ситуативні завдання, передбачені програмою дисципліни, засвоїв основу та ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення і висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

80-89	B	4 (добре) зараховано	Ставиться, якщо студент повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати ситуативні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення і висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні практичних завдань.
70-79	C	4 (добре) зараховано	Знання предмету глибокі і повні, перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент орієнтується у більшості питань, але не вміє робити певні узагальнення і висновки, не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні практичних завдань.
60-69	D	3 (задовільно) зараховано	Знання предмету перебувають в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Студент недостатньо орієнтується у більшості питань, що стосуються теоретичних основ науки. Знання предмету не носять системного характеру. Студент здатний проводити аналіз ситуацій і проблем за допомогою викладача
50-59	E	3 (задовільно) зараховано	Ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання, допустився грубих помилок у розв'язанні практичного завдання.
35-49	FX	2 (незадовільно)) 3 можливістю повторного складання не зараховано	Ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлене теоретичне запитання, не вміє чітко узагальнити опрацьований матеріал, допустився грубих помилок у розв'язанні практичного завдання.
1-34	F	2 (незадовільно)) 3 обов'язковим повторним курсом Не зараховано	Ставиться студенту, який не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання, не вміє або неправильно виконує розрахунки за розв'язання практичних завдань.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за	Оцінка за шкалою ECTS
-----------	-----------------------

національною шкалою	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	«Відмінно»
Добре	B (80-89)	«Дуже добре»
	C (70-79)	«Добре»
Задовільно	D (60-69)	«Задовільно»
	E (50-59)	«Достатньо»
Незараховано	FX (35-49)	«Незадовільно» з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(«Незадовільно») з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ Й КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1. Вибір навчального матеріалу та методів для профільного вивчення.
2. Використання актуальних даних та картографічних ресурсів у шкільному навчанні.
3. Використання диференційованого та індивідуального підходу.
4. Використання ігрових технологій та проектної діяльності для підвищення активності.
5. Використання інноваційних методів та цифрових технологій у підготовці студентів.
6. Використання інтерактивних і цифрових ресурсів у модульному навчанні.
7. Використання краєзнавчого матеріалу для розвитку культурологічної компетентності.
8. Використання локального краєзнавчого матеріалу для формування географічних знань.
9. Використання локального природного та соціального середовища для навчання.
10. Використання проектної, дослідницької та інноваційної діяльності у профільних класах.
11. Вплив на навчальні програми та зміст уроків географії.
12. Впровадження екологічних проблем у навчальні програми та уроки.
13. Вступ: визначення інноваційних технологій навчання, їх значення у сучасній освіті.
14. Завдання інноваційних технологій у навчанні: розвиток критичного мислення, творчості, пізнавальної активності учнів.
15. Зв'язок географічних знань з історією, культурою та традиціями регіонів.
16. Зв'язок теоретичної підготовки з практичною діяльністю.
17. Інноваційні методи: проектні, дослідницькі, інтерактивні, ігрові, дистанційні.
18. Інтеграція інноваційних технологій у навчальні програми та плани уроків.
19. Інтеграція наукових досягнень у методику навчання.
20. Історичний огляд розвитку інноваційних технологій у навчанні географії.
21. Класифікація інноваційних методів: інтерактивні, проектні, дослідницькі, ігрові, дистанційні.
22. Класифікація методів навчання: традиційні, інноваційні, комбіновані.

23. Комбіновані методи і їх використання у сучасних уроках.
24. Критерії вибору методів навчання залежно від теми, віку та рівня учнів.
25. Методи і прийоми формування компетентностей під час практики.
26. Методи контролю та оцінювання знань у рамках модульного підходу.
27. Методи та прийоми активізації: інтерактивні вправи, робота з картами та ГІС, проблемні завдання.
28. Методи формування екологічної компетентності учнів: дослідницькі, проектні, інтерактивні.
29. Методи формування ціннісного ставлення до природи та суспільства.
30. Методика організації екскурсій, походів, дослідницьких проєктів.
31. Мотивація учнів до навчання: внутрішні та зовнішні стимули.
32. Наведіть приклади використання інтерактивних методів на уроках географії.
33. Наведіть приклади інтеграції новітніх наукових даних у навчальні програми.
34. Наведіть приклади інтерактивних вправ для активізації учнів.
35. Наведіть приклади успішних інтерактивних завдань для уроків географії.
36. Назвіть основні класифікації інноваційних методів навчання.
37. Назвіть основні методи розвитку компетентності під час практичної підготовки.
38. Новітні концепції та підходи в наукових дослідженнях географії.
39. Організація самостійної та дослідницької роботи учнів.
40. Основні компетентності майбутнього вчителя географії: предметні, методичні, комунікативні, технологічні.
41. Основні принципи екологічної освіти: інтеграція, практичність, активність.
42. Основні традиційні методи навчання географії: словесні, наочні, практичні.
43. Оцінювання ефективності інноваційних технологій у навчальному процесі.
44. Оцінювання результатів краєзнавчо-туристичної роботи.
45. Оцінювання результатів та компетентностей учнів у профільних класах.
46. Оцінювання рівня методичної компетентності майбутніх учителів.
47. Переваги модульного навчання для розвитку самостійності та компетентностей учнів.
48. Переваги та труднощі впровадження інноваційних методів у школі.
49. Планування та реалізація навчальних маршрутів і проєктів.
50. Планування уроку з урахуванням організації роботи учнів.
51. Поняття активності учня та її роль у навчальному процесі.
52. Поняття екологізації освіти та її значення у навчанні географії.
53. Поняття краєзнавчо-туристської роботи та її роль у формуванні пізнавальної активності.
54. Поняття культурологічних засад у географічній освіті.
55. Поняття методичної підготовки та її роль у професійній діяльності вчителя.
56. Поняття організації навчальної діяльності та її значення для ефективності уроку.
57. Поняття професійно-педагогічної компетентності: структура та складові.
58. Поняття профільного навчання та його значення у системі освіти.
59. Поняття та принципи модульного навчання.
60. Порівняйте традиційні та інноваційні методи навчання географії.
61. Правові та безпекові аспекти туристичної діяльності зі школярами.
62. Предмет інноваційних технологій навчання географії: що охоплює, основні підходи.
63. Прийоми активізації учнів під час уроків: дискусії, вправи, інтерактивні завдання.
64. Приклади адаптації сучасних тенденцій у школі.
65. Приклади ефективного поєднання методів на уроках географії.
66. Приклади ефективної активізації на уроках географії.
67. Приклади ефективної організації навчальної діяльності на уроках географії.

68. Приклади застосування інноваційних методів у школі.
69. Приклади модульних курсів та програм з географії.
70. Приклади реалізації екологічних проектів та заходів у школі.
71. Приклади сучасних педагогічних проектів і методичних розробок.
72. Приклади уроків із культурологічним підходом.
73. Приклади успішної реалізації компетентностей у школі.
74. Принципи організації методичної підготовки: системність, послідовність, інтеграція.
75. Принципи організації профільних класів та курсів з географії.
76. Проектна та дослідницька діяльність як засіб культурологічного навчання.
77. Роль інноваційних технологій у підвищенні ефективності уроків географії.
78. Роль педагогічної практики у розвитку компетентностей: види та форми практичної підготовки.
79. Роль цифрових технологій та ГІС у профільному навчанні.
80. Структура методичної підготовки: теоретична, практична, самоосвітня компоненти.
81. Структура модульного уроку: цілі, зміст, завдання, контроль.
82. Сучасні тенденції та напрями розвитку: цифровізація, інтерактивність, дистанційне навчання.
83. Сучасні тенденції у розвитку географічної науки: глобалізація, кліматичні зміни, цифрові карти, ГІС.
84. Форми методичної підготовки: лекції, і, тренінги, педагогічні практики.
85. Форми організації роботи учнів: індивідуальна, групова, фронтальна.
86. Що розуміють під екологізацією географічної освіти?
87. Що розуміють під інноваційними технологіями навчання географії?
88. Що таке модульне навчання і які його основні принципи?
89. Що таке професійно-педагогічна компетентність майбутнього вчителя географії?
90. Як використання локального природного середовища впливає на засвоєння знань?
91. Як використати краєзнавчий матеріал для розвитку культурологічної компетентності?
92. Як інтегрувати цифрові технології та ГІС у навчальні заняття з географії?
93. Як культурологічний підхід допомагає формувати світогляд старшокласників?
94. Як організувати профільне вивчення географії у школі?
95. Як оцінювати ефективність застосування інноваційних технологій на уроці?
96. Як педагогічна практика сприяє формуванню професійної компетентності?
97. Як правильно поєднувати традиційні та інноваційні методи навчання для досягнення максимального ефекту?
98. Яким чином інноваційні технології сприяють розвитку критичного мислення учнів?
99. Які види проектної та дослідницької діяльності можна використовувати у школі?
100. Які методи активізації учнів є найефективнішими на уроках географії?
101. Які методи оцінювання активності та результатів учнів є найефективнішими?
102. Які методи формування екологічної компетентності учнів є ефективними?
103. Які основні завдання інноваційних методів у сучасній школі?
104. Які прийоми можна використовувати для диференційованого навчання?
105. Які складові професійно-педагогічної компетентності є основними?
106. Які сучасні тенденції географічної науки впливають на шкільне навчання?
107. Які форми організації роботи учнів застосовують на уроках географії?
108. Яку роль відіграє самоосвіта студента у формуванні компетентностей?

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (протокол №16 від 25 листопада 2024 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;
- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Coursera та інших фахових платформах.

Результати зараховуються для відповідних тем лекційних і практичних занять чи окремих модулів цієї навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Базова

1. Кирилюк, С. (2011). Проблеми викладання географії у школі : конспект лекцій. Чернівці: Чернівецький національний університет, 124с
2. Топузов, О.М., Вішнікіна, Л. П., Діброва, І. О., Самойленко, В. М. (2016). Викладання дидактики географії. Київ: Прінт Сервіс. 240с.
3. Чайка, В.М. (2011). Основи дидактики. Київ: ВЦ Академія. 240с.
4. Шоробура І.М. Виховні можливості шкільної географії // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць. – Київ – Запоріжжя, 2004. – Вип. 32. – С. 380–385.
5. Шоробура І.М. Початки шкільної географії // Педагогічні науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2004. – Вип. XXXVII. – С. 68–72.
6. Шоробура І.М. Проблеми початкової природничої освіти в Україні (XVIII-середина XIX ст.) // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць. – Київ – Запоріжжя, 2004. – Вип. 33. – С. 216–221.
7. Шоробура І.М. Становлення шкільної географічної освіти в Україні (до середини XIX століття) // Вісник Житомирського педагогічного університету: Зб. наук. праць. – Житомир, 2003. – Вип. 12. – С. 242–245.
8. Шоробура І.М. Сучасні проблеми виховання та шкільна географія // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць. – Київ – Вінниця, 2004. – Вип. 5. – С. 140–148.
9. Шоробура І.М. Шкільна географічна освіта: історія, проблеми, перспективи. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2005. – 350 с.

Допоміжна

1. **Halyna Khodan**, Kristina Melnychuk Extra-curricular work at the geography lessons. Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. – Вип. 793: Географія. – С.97-101.
2. Руденко В.П., Білоус В.А., Руденко С.С., **Ковбінська Г.Д.** «Німецька шкільна географія» Олександра Зупана в українських реаліях сьогодення. Науковий вісник ХДУ Серія Географічні науки № 20 (2024), С.72-79
3. **Ходан Г.Д.**, Верешко І. Використання топонімів у курсах шкільної географії Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2015. – Вип. 744-745: Географія. – С. 57 – 61.
4. Мельничук К., **Ходан Г.** Реалізація краєзнавчої складової в процесі навчання фізичної географії. Рельєф і клімат : Матеріали II Міжнар. конф. (26 – 28 верес. 2018 р.). – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т., 2018. – С.104-105.
5. Чубрей О.С., Добинда І.П., Ковбінська Г.Д. Інноваційні технології як чинник формування трансверсальних компетентностей у майбутніх учителів географії

- Перспективи та іновачії науки (Серія «Педагогіка», Серія «Медицина») журнал, №8(54). 2025. С. 905-913 [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-8\(54\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-8(54))
6. Руденко В.П., Білоус В.А., Руденко С.С., Ковбінська Г.Д. «Німецька шкільна географія» Олександра Зупана в українських реаліях сьогодення. Науковий вісник ХДУ Серія Географічні науки № 20 (2024), С.72-79. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2024-20-9>
 7. Руденко В.П., Білоус В.А., Руденко С.С., Ковбінська Г.Д. Картографічне забезпечення підручника О. Зупана «Grundzüge der Physischen Erdkunde» («Основи фізичної географії») «Природнича освіта та наука», випуск 6, 2026, с.181-187. <https://doi.org/10.32782/NSER/2025-6.23>
 8. Чубрей О.С., Ковбінська Г.Д., Чорней Т.Д. Емпіричне дослідження ефективності інноваційних методів викладання географії у 8 класі «Інноваційна педагогіка», № 93(2). 2026. С. 67-72. І <https://doi.org/10.32782/ip/93.2.12>
 9. В.Грицьку, В.Присакар, Г.Ковбінська Життєвий та науковий шлях професора Василя Миколайовича Гуцуляка - видатного українського географа і педагога Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. Випуск 853, 2025, С. 168-172 <https://doi.org/10.31861/geo.2025.853.168-172>

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yurii-fedkovycha/>
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha/>
- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzheny-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yurii-fedkovycha/>

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ *можуть визначатися* викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.